

Jess G. Berthelsens 1. maj-tale

Taler
Jess G. Berthelsen
Forbundsformand for SIK

Dato
1. maj 2023

Sted
Nuuk, Grønland

Omrstændigheder

Sulinermik Inuutissarsiuteqartut Kattuffiat, SIK, Grønlands største lønmodtagerorganisation, dannet i 1956 under navnet *Grønlands Arbejder Sammenslutning* (GAS).

Læs om SIK på [lex.dk](#)

1 Ataqqinartut sulisartut, nunarsuarmi sulisartut ulluanni pilluangaaritsi.

Maani nunami iluarsisariallit taagugassagut amerlaqaat; sumiiffit ilaanni suliffissaaleqineq, sumiiffit ilaanni sulisussaaleqineq. Sumiiffinni najugaqartut 5 ikiliartornerat – Nuuk eqqaassanngikkaanni. Peqqinnissaqarfitta napparsimanera. Sumiiffit ilaanni inissaaleqinerujussuaq, aammalu inissianut akiliutit qaffasippallaarujuussuarnerat. Inuuusuttortatta amerlavallaat ilinniakkamik aallartitsisannginnerat. Ila, ila, iluarsisariallit taagugassagut amerlaqaat.

10 Suliffeqarfik ingerlalluartoq tassaavoq aningaasatigut ingerlalluartoq. Aamma Nuna ingerlalluartoq tassaavoq aningaasarissaartoq. Taamaattumik Nunarput pitsasumik ingerlatilissagutsigu aningaasaqarnerput pitsasumik aaqqissuussivigisariaqarparput. Nunarput aningaasatigut pitsasumik inissippat 15 inuaqatigiinnut tamatsinnut pitsasumik sunniuteqartussaammat.

20 Tassunga ingerlaniarnissatsinni siullertut maani nunami ajornartorsiutitut annerpaatut isigisara aaqqinniartigu, tassa oqalliseriaaserput. Imaassinnaavoq inuaqatigiinnguit ikittuinnaagatta pisuutitassaarulluta immitsinnut erisarusaalersugut – uparuartuinnersuaq, ingutsinersuaq il. il. Isumaqpungu maani nunami atorpallaaleripput Kalaaleqatigullu iluatsitsilertut naqittarlugit ikuttarlugillu aallartittarlugit.

25 Aamma meeqqat angajoqqaavinit peerlugit angerlarsimaffissaannut aningaasat amerligaluttuinnartut atorneqartarneri pissusissamisuunngitsutut isiguarpara.

Aammagooq massakkut angajoqqaarsianut aningaasat atorneqartartut amerlissavagut. Børnehjemminik nutaanik ammaasoqaraangat nalliuottorsiutigitsiassavarput – uffa ajuusaartussaalluta.

30

Aperisoqartariaqarpoq sooruna aningaasat amerligaluttuinnartut meeqqat angerlarsimaffissaannut atortariaqalerigut? Uffa meeqqat sapinngisamik angajoqqaaminni peroriartortussaasut.

35

Taamatut ingerlasoqarneranut ajuusaarnaraluartumik ilaatigut peqqutaavoq ullumikkut inuuniarnerup maani nunatsinni oqimaannerujussua.

Nunaqqaterpassuagut inuuniapiloorput, ulluinnarnilu inissianut akiliutigineqartartut ima qaffasitsigilermata inigisamut akiligassaq akilerneqareeraangat qaammatip sinnerani inuuniutissaat oorit qanorluunniit 40 mumeqattaartigigaluarunkit naammannatik, taamaammat ataasiaannarnanga ilaasortatta ilaat oqartut tussaasarpakka assigiinnaraa ooriutimik sinnimininngui nungupallaannarunikit, tassami sinneruttut qanorluunniit akissarseqqinnissaminut naammalernavianngimmata.

40

45 Ilaatigullu aamma tamanna pissutaavoq meeqqat angerlarsimaffiinut aningaasat amerligaluttuinnartut atorneqartarmata. Ikilisissagutsigilli ulluinnarni inuuniarneq oqinnerulersinneqartariaqarpoq.

Kikkut tamarmik nalugunanngilaat mittarfissat nutaat akerlerisimagakkit,

50 kisianni tassa Inatsisartut aaliangerput mittarfissat nutaat pingasut aallartinneqassasut, taakkulu maannakkut sanaartorneqaleruttorput.

Taamaattumik tupiginngitsoorsinnaanngilara Siumut siulittaasua oqariartuuteqarmat Kangerlussuarmi mittarfik aamma timmisartorsuarnik angisuunik mittarfittut atuinnarneqassasoq.

55

Sumut ingerlaniarpugut: Kangimut? Kujammut? Kitaanut? Avannamut?

Mittarfittaassagut taakku pingasut pingaartumik Nuummi Ilulissanilu suliarineqarneri qularnanngitsumik nunarsuarmi akisunerpaajupput.

60 Taamaattumik imminut akilersinnaassappata timmisartut amerlanerpaartaat taakkununnga mittarnissaat tamatta soqutigisariaqarparput. Imaluunniit allatut oqaatigalugu meeqqatta ernuttatta ernutaqqiutissattalu ukiorpassuit akilersuinissaat pinngitsoortissagutsigu. Inuiaqatigiit tamatta maani nunami atugarissaarnerulernissarput kissaatigaarput, taamaattariaqarpormi. Maani

nunami aningaasat sapisngisamik amerlanerpaat kaavilukaartinnejarnissaat pingaartittuartariaqarparput. Taamaattumik ulloq manna tikillugu paasisinnaanngittuarpara PFA soraarneq atorunnaarsinnejarmat sooq Kattuffiit arlallit akuersarpaat ilaasortamik Nunatsinni sulinermikkut soraarnerussutisiassamittut katersaat Danmarkimut nuunnejassasut, tassa PFA-
70 mut. Soraarnerussutisiassammi Danmarkimut nuunnejarneranut atatillugu taakkua Kattuffiit ilaasortaat 400 miliuunit koruunit sinnerlugit Landskarsimut akiliuteqartinneqarput, taakuva ilaasortaasa soraarnerussutisiassaraluinut aali ilaasut.

75

Tupinnanngitsumillu imalunniit tupigineqartariaqarluartumik Namminersorlutik Oqartussaniik akerlerineqanngilluinnartumik, tassami Landskarsi naatsorsuutiginngisamik 400 millioner kronik qaavatigut isertitaqarnerulermat mittarfittaassanut atugassaminnik.

80

Aanali tupinnarnerpaaq, 2021-imikisitsisit naapertorlugit Nunatsinniik 615 miliuunit koruunit Danmarkimi soraarnerussutisiassanut akiliutigineqarsimapput. Aap tutsarlungilasi.

85

Ilumut tamanna pissusissamisoornersoq apeqquserneqarluinnartariaqarpoq.

Sumunnarniarpugut: Kangimut? Kujammut? Kitaanut? Avannamut?

90

Namminniilivissaagunngooq. Namminniilivittooqassappalli imminut pilersorsinnaaneq aamma pisariaqarpoq. Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfii pisariaqalerfiatigut Landskarsimiik aningaasaliiffisarpagut, ilaatigummi tamanna pisariaqalersarmat, tamannalu imminermik ajunngilaq imatullu ikkarnartutut isigineqarneq ajorpoq, pissusissamisuuiinnartutullu isigineqartarluni.

95

Inatsisartut aaliangerput malugalugu Inatsisartut aaliangerput immiorfissuit maanga nunamut toqqaannartumik imeruersatinik tikisitsisinnaanngussasut. Tassungalu atatillugu Inatsisartunut ilaasortat ilaata oqariartuutigaa Nuuk Imeq pikkorinneruinnassasoq unamminissaminut.

100

A'ila tupin'. Qanoq ililluni Nuuk Imeq immiorfissuarnut ullormut taamannak million liiterinik maqitsisartut unammisinnaassagami? Apereqqissaanga qanoq ililluni Nuuk Imeq ullormut taamannak million liiterinik immiorfissuarnut

105 Nunarsuaq tamakkerlugu tuniniaasartunut unammisinnaagami?

Imaannerpa Inatsisartunut ilaasortat aammami nunaqqatigut allanik ittunik
baajatorusunnertik imaluunniit allatut ittunik sodavanditorusunnertik
imaluunnit qillertuusaniittunik imerusunnertik peqqutigiinnarlugu
110 minnerpaamik sulisut 100-t pilliutigissagigut?

Tassami Nuuk Imermi sulisut 50-it tassani kisimik pineqanngillat, kisiannili
maani illoqarfimmi sinerissamilu Nuuk Imeq sulifeqarfinnik allarpassuarnik
aammattaaq suliassaqartitsivoq.

115 Kanngunaqaagut.

Immaqami Inatsisartunut ilaasortat sungiusimangaaramikku suliffeqarfinnut
tapiisarlutik Nuuk Imeq ajorilersimavaat, tassami Kommuunip piginneqataaffia
120 Nuuk Imeq imminut napatittuovoq tapiiffigineqarani imminut ingerlattoq,
immaqaana taanna ajorigaat.

Arraa Namminiilivissagutta aamma Nunatta Karsia immerneqartariaqarpoq
immerneqassappallu pisariaqarpoq sulisut aamma akileraarnissaat. Naak-una
125 taanna Nalakkersuisorput nammineq pilersorsinnaanermut Naalakkersuisoq?
Sumiitungorna? Immaqaana Naalakkersuisuuffini paatsoorsimagaa?
Pissusissamisuuginnarsimassaagaluarpoq Nammineq pilersornissamut
Naalakkersuisoq immikkut Nuuk Iermut illersuisussatut
ivertinneqarsimagaluarpat.

130 Inatsisartunut ilaasortanut una oqariartutigerusuppara kingusinaartoqarneq
ajorpoq aaliangigarsi suli allanngortinnissaanut periarfissaqarpusi.

Aaliangiusimaannarniarpassulli matuneqassasoq, taava Nuuk Imermi sulisut
135 allallu siliffeqarfinni ilissi sulisut eqqorneqartussat, tulliani Inatsisartunut
qinersilerussi eqqarsarluarisi. Eqqaamallugu kikkut Inatsisartuni Nuuk Imerup
matuneqarnissaanut aaliangeeqataanersut.

140 Tassami assigiinnarpaa Inatsisartut aaliangerpata savaatilinnut
tapiissutigineqartartut peerlugit unammilleqatigiinneq ammaanneqassasoq,
savallu Nunarsuarmi suminngaanneeraluarpataluunniit Nunatsinnut
eqqussuunneqarsinnaanngussasut.

145 Uterpara sumut ingerlaniarpugut: Kangimut? Kujammut? Kitaanut?
Avannamut?

Nunarujuussuarput inukeqisoq iluarsisarialinnik taagugassanik ulikkaarpoq,
ilamininngui taallugit:

150 Peqqinnissaqarfippput napparsimavoq, iluamik ingerlanngilaq,

Inissianik aserfallatsaaliineq ukiorpassuani ingerlasimanngilaq, aali ilissi
akililiutissinniik aserfallatsaaliinermut illuartitsisartusi, aali Danmarkimiik
155 inissiarsuit akeqanngitsumik pissarsiarinikuugigut.
Aningaasarsiat annertunerusumik qaffanniarlugit piumasaqarutta akissutissaat
nalunngereertarparput – tassalu akissaqanngilagut.

160 Naanguna taanna aatsitassanut Naalakkersuisoq?
Naalakkersuisunngortinneqarsimanerpa aatsitassarsiunnginnissaq
isumagissallugu? Taamatummi isumaqarnangajappoq, taama
aatsitassarsiornissamut akerliusartigisoq, immaqami atorfia taamatut
atsiinnarutsigu: Aatsitassarsiunnginnissamut Naalakkersuisoq.

165 Ataasiaannarnanga oqariartuutigisarpa suliffeqarfissuit maanga Nunatsinnut
qarmarneqartariaqartut, isertitanik nutaanik pilersitsiniassagatta. Kisianni
taama iliortoqanngilaq. Tamanna anguneqarusunngippat maani nunami
nammineq pigeriikkagut – suliffisanik amerlasuunik pilersitsivigisinnaasagut,
170 aallullugit aallartinniartigit, tassalu aatsitassat – uranimik akoqarpata
akoqanngippataluunniit.

Maani nunami sapiissuseqarnerulluta pilliuteqaqataasinnaasariaqarpugut.
Tamakku nuannareqisagut: biilit, qarasaasiat, mobiilit, il. il. nunani uranimik
175 akulinnik aatsitassarsiortfilinni sanaat, qujarutingaarlugit apeqqusinnguarnagit
massakkut atorpagut, illuatungaatigullu maani nunatsinni tamakku aatsitassat
attoqqunatigit. Assigiinnarpaa oqarniartugut: a' nunani allani sulisartut
eqqorneqarluuarunik ajunngilaq, uagut eqqorneqanngikkutta naammappoq.
Taamaattoqarsinnaanngilaq.

180 Maani nunami aatsitassanik qaqtigoortunik annikigisassaanngitsunik

nunarsuarmi atorfissaqartinneqaqisunik naammattunnguanik peqarpugut, massakkullu akigissaaqisunik. Kisianni atorusunngilagut
185 ulorianarpallaaqimmatagooq. Allaneqanngilagut qallunaat anorisaatit anorisaatit mingutsitsinnginnissaq pingaartillugu sanassavagut, kisianni illutta eqqaani naamik.

Nunarput taamatut sanarfineqarsinnaanngilaq. Aatsitassarsiorfinniuna
190 sulisunut avatangiisinullu isumannaallisaaneq qanoq pitsaatigissanersoq uagunut nammineq aaliangigassarput.

Inuaqatigiit Kalaallit ikiliartuinnarpugut. Taamatullu ikiliartuinnassagutta Aningaasaqarnitsinnut siunnersuisooqatigiit naatsorsuutigaat ukioq 2050-imi
195 Kalaallit 48.000-iinnannngorsimassasugut. Taamatullu ingerlaannassagutta inuaqatigiit ikittuaranngussaagut. Ikittuaranngoruttalu inuaat allat aatsitassaatigut qaqtigoortut qangali pilerigeqisatik namminneq iluaquqtiissamittut qallussaqqarpaat. Taamalippallu tikkuiinnarluta isiginnaartoorusaassaagut.

200 Inuaqatigiinnguit ikittuararsuugatta ikioqatigiinnissarput pisariaqarluinnarpoq – Nunarput pitsasumik ingerlatilissagutsigu. Unaana oqaatiginiariga, isumaqarpunga maani nunami sangojoraarpallaalersugut. Sangujoraarpallaarata akisussaaffik tigullugu siunnerffeqarnerulluta
205 ingerlasariaqalerpugut.

Taamaammat maani nunami susoqartariaqalerpoq. Ingerlariaqqittariaqalerpugut. Naalakkersuisut siulittaasuat oqariartuuteqallaaraaq manna nuna eqqisimanartoq najugaqarfigaarput. Tassa imatut paasisariaqarnerpa maani nunami susoqassanngilaq toqqissiivilluta
210 inoorusaassaagut akornusersorneqarata.

Aap Nunatta toqqisisimanarnera imminerminik ajunngilluinnarpoq, kisianni tamanna inuussutigisinnaanngilarput. Ilaqutariippassuit ullut tamangajaasa
215 Peqqinnissaqarfitta iluamik ingerlannginnera peqqutaalluni alianarluinnartumik naammattuuisarput, naappaammik katsorsarneqarsinnaanngitsumik kingusinaarlutik paasisasaqarneq peqqutigalugu.

220 Taamatut inisisimanitsinnut peqqutit annerpaartaraat aningaasat tungaatigut

inisisismanerput ajormat, tassa akissaalatsigatta. Taamaattumik una
uteqqissavara Narsaq aatsitassarsiorfittut ammarutsigu inuit qassit
naappaammik eqqorneqarlutik toqussappat? Illuatungaatigullu
225 akissaqannginnerput – aningaasakilliornerpuk peqqutaalluni
Peqqinnissaqarfitta ingerlanerliornera peqqutaalluni ilaasortarpassuagut
nappaammik peqquteqartumik qassit toqumik eqqugaassappat?

Tamatta maani Nunami atugarissaarnerulernissatsinnik
230 piumasaqarnerusariaqalerpugut, assersuutigiinnarlugu ilaasortarpassuagut
ukiut maani nunami 40-t sullissereerlutik soraarninngoraangamik
qinuloortunngortinneqartarpuk, tassami akiligassat akilerneqareerangata
qaammammut ilaatigut taamaallaat 1.000 kronit inuussutigisinnaasarmassuk.

235 Naggataatigut uteqqillugu Nunarsuarmi sulisartut ulluanni pilluangaaritsi
ullorsiporluarisilu.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

240

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

1. maj-tale, Fagbevægelsen

245

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jess-g-berthelsens-1-maj-tale-2023>

250

255